

Metafizyka w filozofii. Zadania współczesnej metafizyki 6, A. Maryniarczyk, K. Stępień (red.), Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2004, ss. 497.

Książka jest zbiorem referatów wygłoszonych podczas międzynarodowego sympozjum, które odbyło się 11 grudnia 2003 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Organizatorami sympozjum były Katedra Metafizyki KUL oraz Polski Oddział Międzynarodowego Towarzystwa Tomasza z Akwinu.

Zamierzeniem organizatorów sympozjum było podjęcie dyskusji na temat koncepcji i roli metafizyki realistycznej w dziejach filozofii. Intelktualny wkład filozofów przybyłych z wielu ośrodków naukowych z kraju i z zagranicy (z Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza z Poznania, Uniwersytetu Wrocławskiego, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Università di Venezia oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego) zaowocował w postaci wielostronnego ujęcia zagadnienia rozumienia i roli metafizyki w filozofii.

Podział sympozjum na trzy części został zachowany również w układzie książki. W pierwszej części zatytułowanej *O rozumienie metafizyki* prelegenci przedstawili specyfikę realistycznej filozofii, która w szczególności wyraża się w specyficznym przedmiocie i specyficznej metodzie poznania. Metafizyka zajmuje się bowiem wyjaśnianiem konkretnych, realnie istniejących przedmiotów, rzeczy, posługując się przy tym realizmem poznawczym, wyrażanym w afirmacji poznawczej aktu istnienia bytu oraz konstruowaniu znaków poznawczych rzeczy poznawanych w aktach spontanicznego poznania. Metafizyka bytu – zdaniem Mieczysława Alberta Krąpca – „to racjonalne, uzasadnione, intelektualnie sensowne, sprawdzalne poznanie istniejącej rzeczywistości bytów konkretnych – poznawanie aż do granic afirmacji Bytu absolutnego, który jest istnieniem sam przez się, będąc zarazem pierwszym źródłem istnienia całej rzeczywistości – istot duchowych i materialnych”. Tego rodzaju sposób poznania rzeczywistości kierowany naukotwórczym pytaniem „dlaczego”, pozwala na osiągnięcie takiego stanu poznania bytu, przy którym dalsze stawianie pytania „dlaczego”, staje się bezzasadne. Poznanie polegające na wskazaniu ostatecznych racji zaistnienia danego bytu lub zajścia jakiegoś zdarzenia kończy definitywnie proces dociekania.

Analiza treści artykułów części pierwszej niniejszej książki pozwala wyciągnąć wniosek, że metafizyka klasyczna wypracowana przez Arystotelesa i Tomasza, a następnie uprawiana w niektórych współczesnych ośrodkach filozoficznych pełni doniosłą rolę w wyjaśnianiu świata i człowieka. Oczywiście tak pojęta metafizyka pełni doniosłą rolę tylko dla tych podmiotów poznających, które nie poprzestają na poznaniu najbliższych racji danych rzeczy czy zjawisk, ale poszukują narzędzia (metody poznania), którego zastosowanie do badania rzeczywistości pozwoliłoby doprowadzić do sytuacji, w której dalsze stawianie pytań „dlaczego” utraciłoby zasadność. Tę część stanowią trzy artykuły: Mieczysława Alberta Krąpca OP pt. *Specyfika realistycznej metafizyki*, Henryka Kieresia pt. *Spór o koncepcję poznania metafizycznego*, Andrzeja Maryniarczyka SDB pt. *Spór o przedmiot metafizyki realistycznej*.

Treść artykułów drugiej, najobszerniejszej części książki tworzy swego rodzaju panoramę dziejów metafizyki realistycznej, które zaowocowały jej esencjalizacją, ontologizacją, antropologizacją i ideologizacją. W tym zbiorze referatów autorzy zaprezentowali wybrane koncepcje metafizyki, począwszy od koncepcji metafizyki Parmenidesa do koncepcji metafizyki hermeneutycznej

interpretacji. Artykuły można podzielić na dwie grupy: jedne prezentują tylko wybrane zagadnienie, drugie prócz tego podejmują polemikę. Autorzy tych ostatnich bronią prezentowanych koncepcji metafizyki nieklasycznych przed stawianymi im zarzutami o deformowanie realistycznej metafizyki. Uzasadniają, że prezentowane przez nich koncepcje metafizyk nieklasycznych nie dają się zamknąć w ramy któregoś z czterech kierunków rozwoju metafizyki (esencjalizacji, ontologizacji, antropologizacji, ideologizacji) wyodrębnionych z punktu widzenia filozofii klasycznej. Tę część książki stanowią cztery sekcje. Sekcję zatytułowaną *Problem esencjalizacji metafizyki* tworzą artykuły: Mariana Wesołego pt. *Parmenides z Elei – „physikos” i „Parmenides” Platona – „dialektikos”*. *Ku diaporetycznej wykładni metafizyki Arystotelesa*, Edwarda I. Zielińskiego pt. *Jana Dunsza Szkota rozumienie metafizyki i jej przedmiotu*, Romana Majerana pt. *Nominalistyczny konkretyzm jego źródła i konsekwencje* oraz wprowadzenie do dyskusji Piotra Jaroszyńskiego. Do sekcji zatytułowanej *Problem ontologizacji metafizyki* zostały włączone artykuły: Bogusława Pazia pt. *Geneza i teoria nowożytnej metafizyki reprezentacji (od św. Augustyna do Ch. Wolffa)*, Jana Czerkawskiego pt. *Metafizyki nowożytne a metafizyka klasyczna. Od Kartezjusza do Kanta*, Honoraty Jakuszko pt. *Krytyka metafizyki tradycyjnej i perspektywy nowej metafizyki w pismach Immanuela Kanta* oraz Przemysława Guta wprowadzenie do dyskusji. Zawartość sekcji zatytułowanej *Problem antropologizacji metafizyki* stanowią artykuły: Jarosława Jagiełły pt. *Martina Heideggera ontologia fundamentalna jako próba stworzenia filozofii pierwszej*, Wojciecha Chudego pt. *Hegla metafizyka pojęcia absolutnego*, Zofii Majewskiej pt. *Metafizyka „obiektywistycznego irrealizmu” (Edmund Husserl)* oraz Zofii J. Zdybickiej USJK wprowadzenie do dyskusji. Drugą część książki zamyka sekcja zatytułowana *Problem ideologizacji metafizyki* zawierająca artykuły: Tadeusza Szubki pt. *Metafizyka schematów pojęciowych*, Piotra Gutowskiego pt. *Metafizyka zdarzeń i procesów*, Pawła Bytniewskiego pt. *Metafizyka hermeneutycznej interpretacji*, a wprowadzenie do dyskusji przygotowała Agnieszka Lekka-Kowalik.

W trzeciej części zatytułowanej *Perspektywy filozofii* zamieszczono podsumowanie dyskusji panelowych oraz referat Vittorio Possentiego pt. *Filozofia po nihilizmie*, w którym autor podjął krytykę nihilizmu i wykazał aktualność filozofii realistycznej. Autor uważa, że współczesna myśl, tzn. myśl postmodernistyczna naznaczona piętnem nihilizmu, jest przejawem kryzysu ludzkiej myśli, a tym samym filozofii. Tak pojęta filozofia już nie realizuje swojego programu, który został wyrażony przez Kanta w czterech pytaniach, „Co mogę wiedzieć? Co powinienem czynić? Czego mogę oczekiwać? Kim jest człowiek?” Ponieważ nihilizm jest w swej istocie antyrealizmem przejawiającym się w zapomnieniu o bycie, kryzysem pojęć prawdy, dobra i piękna, odrzuceniem tego, co niezmiennie, pojawia się konieczność przewyciężenia sposobu myślenia, które nie jest w zgodzie z porządkiem rzeczy.

Vittorio Possenti dostrzega możliwość przewyciężenia nihilizmu wraz z jego negatywnymi konsekwencjami dla kultury i wskazuje na filozofię realistyczną, wypracowaną przez Tomasza z Akwinu, a współcześnie uprawianą i rozwijaną przez spadkobierców Tomaszowej spuścizny, jako sprawne narzędzie w realizacji tego celu. Twierdzi, że „powołaniem filozofii jest badanie całej rzeczywistości w jej różnych wymiarach i wypracowanie koncepcji bytu, która wychodzi poza wysuwany przez różne nury filozofii zakaz: *quod super nos, nihil ad nos* (to, co ponad nami, nie ma dla nas znaczenia)”.

Czytelnik niniejszej książki zetknie się z rezultatami badań powstałymi na podstawie zgromadzonego przez wieki ogromnego potencjału wiedzy na temat metod dochodzenia do rozumienia rzeczywistości. Przejrzystość prezentowanych koncepcji oraz jasność ich wykładu czynią je zrozumiałymi również dla kogoś, kto nie zajmuje się filozofią *ex professo* i pozwalają dokonać wyboru takiego sposobu poznania, którego zakres dociekań i charakter pytań kierujących tym poznaniem sprostają zainteresowaniom czytelnika.

ks. Wojciech Gretka SDB